

מסכת אבות

פרק א

א משה קבל תורה מסיני,
ומסרה ליהושע,
ויהושע לזקנים,
וזקנים לנביאים,
ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה.

הם אמרו שלשה דברים,
היו מתונים בדין,
והעמידו תלמידים הרבה,
ועשו סיג לתורה.

ב שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה.
הוא היה אומר,
על שלשה דברים העולם עומד,
על התורה
ועל העבודה
ועל גמילות חסדים.

ג אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק.
הוא היה אומר,
אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס,
אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס,
ויהי מורא שמים עליכם.

ד יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים קבלו מהם.
יוסי בן יועזר איש צרדה אומר,
יהי ביתך בית ועד לחכמים,
והווי מתאבק בעפר רגליהם,
והווי שותה בצמא את דברייהם.

ה יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר,
יהי ביתך פתוח לרוחה,
ויהיו עניים בני ביתך,
ואל תרבה שיחה עם האשה.
באשתו אמרו,
קל וחרמר באשת חברו.
מכאן אמרו חכמים,
כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה,

גורם רעה לעצמו,
ובוטל מדברי תורה,
וסופו יורש גיהנם.

ו יהושע בן פרחיה ונתאי הארכלי קבלו מהם.

יהושע בן פרחיה אומר,
עשה לך רב,
וקנה לך חבר,
והווי דן את כל האדם לכף זכות.

ז נתאי הארכלי אומר,
הרחק משכנ רע,
ואל תתחבר לרשע,
ואל תתיאש מן הפרענות.

- ח יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם.
יהודה בן טבאי אומר,
אל תעש עצמך כעורכי הדין.
וכשיהיו בעלי דין עומדים לפניך,
יהיו בעיניך כרשעים.
וכשנפטרים מלפניך,
יהיו בעיניך כזכאיו, כשקבלו עליהם את הדין.
- ט שמעון בן שטח אומר,
הוי מרבה לחקור את העדים,
והוי זהיר בדברין, שמא מתוכם ילמדו לשקר.
- י שמעיה ואבטליון קבלו מהם.
שמעיה אומר,
אהוב את המלאכה,
ושנא את הרבנות,
ואל תתודע לרשות.
- יא אבטליון אומר,
חכמים, הזהרו בדבריכם,
שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים,
וישתו התלמידים הבאים אחרים וימותו,
ונמצא שם שמים מתחלל.
- יב הלל ושמאי קבלו מהם.
הלל אומר,
הוי מתלמידיו של אהרן,
אוהב שלום ורודף שלום,
אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.
- יג הוא היה אומר,
נגד שמא, אבד שמה.
ודלא מוסיף, יסיף.
ודלא יליף, קטלא חיב.
ודאשתמש בתגא, חלף.
- יד הוא היה אומר,
אם אין אני לי, מי לי.
וכשאני לעצמי, מה אני.
ואם לא עכשיו, אימתי.
- טו שמאי אומר,
עשה תורתך קבע.
אמור מעט ועשה הרבה,
והוי מקבל את כל האדם בספר פנים יפות.
- טז רבן גמליאל היה אומר,
עשה לך רב,
והסתלק מן הספק,
ואל תרבה לעשר אמדות.
- יז שמעון בנו אומר,
כל ימי גדלתי בין החכמים,
ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה.
ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה.
וכל המרבה דברים, מביא חטא.

יח רבן שמעון בן גמליאל אומר,
על שלשה דברים העולם עומד,
על הדין
ועל האמת
ועל השלום,
שנאמר (זכריה ח) אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם.

א רבי אומר,

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם?
כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.
והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה,
שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות.
והוי מחשב

הפסד מצוה כנגד שכרה,
ושכר עברה כנגד הפסדה.
והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה,
דע מה למעלה ממך,
עין רואה ואזן שומעת,
וכל מעשיך בספר נכתבין.

ב רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר,
פיה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון.
וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון.
וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים,
שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד.
ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה כאלו עשיתם.

ג הווי זהירין ברשות,
שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן.
נראין כאוהבין בשעת הנאתן.
ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו.

ד הוא היה אומר,
עשה רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך כרצונו.
בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך.

הלל אומר,

אל תפרוש מן הצבור,
ואל תאמן בעצמך עד יום מותך,
ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו,
ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע.
ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה.

ה הוא היה אומר,

אין בור ירא חטא,
ולא עם הארץ חסיד,
ולא הבישן למד,
ולא הקפדן מלמד,
ולא כל המרבה בסחורה מחכים.
ובמקום שאין אנשים, השתדל להיות איש.

ו אף הוא ראה גלגלת אחת שצפה על פני המים.
אמר (לה), על דאטפת, אטפוך.
וסוף מטיפיך יטפון.

ז הוא היה אומר,

מרבה בשר - מרבה רמה.

מרבה נכסים - מרבה דאגה.
 מרבה נשים - מרבה כשפים.
 מרבה שפחות - מרבה זמה.
 מרבה עבדים - מרבה גזל.
 מרבה תורה - מרבה חיים.
 מרבה ישיבה - מרבה חכמה.
 מרבה עצה - מרבה תבונה.
 מרבה צדקה - מרבה שלום.
 קנה שם טוב - קנה לעצמו.
 קנה לו דברי תורה - קנה לו חיי העולם הבא.

ח

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי.
 הוא היה אומר,

אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת.

חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי,
 ואלו הן,

רבי אליעזר בן הרקנוס,
 ורבי יהושע בן חנניה,
 ורבי יוסי הכהן,
 ורבי שמעון בן נתנאל,
 ורבי אלעזר בן ערך.

הוא היה מונה שבחן.

רבי אליעזר בן הרקנוס, בור סוד שאינו מאבד טפה.
 רבי יהושע בן חנניה, אשרי יולדתו.
 רבי יוסי הכהן, חסיד.
 רבי שמעון בן נתנאל, ירא חטא.
 ורבי אלעזר בן ערך, מעין המתגבר.

הוא היה אומר,

אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים,
 ואליעזר בן הרקנוס בכף שניה, מכריע את כלם.
 אבא שאול אומר משמו,
 אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים,
 ורבי אליעזר בן הרקנוס אף עמהם,
 ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה, מכריע את כלם.

ט אמר להם:

צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם?
 רבי אליעזר אומר, עין טובה.
 רבי יהושע אומר, חבר טוב.
 רבי יוסי אומר, שכן טוב.
 רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד.
 רבי אלעזר אומר, לב טוב.

אמר להם:

רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם,
 שבכלל דבריו דבריכם.

אמר להם:

צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם?
 רבי אליעזר אומר, עין רעה.
 רבי יהושע אומר, חבר רע.
 רבי יוסי אומר, שכן רע.
 רבי שמעון אומר, הלוח ואינו משלם.

אחד הלוח מן האדם, כלוה מן המקום ברוך הוא,
 שנאמר (תהלים לז) לוח רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן.
 רבי אלעזר אומר, לב רע.

אמר להם:

רוצה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם,
שבכלל דבריו דבריכם.

י הם אמרו שלשה שלשה דברים:

רבי אליעזר אומר,

יהי כבוד חברך חביב עליך כשליך, ואל תהי נוח לכעוס.
ושוב יום אחד לפני מיתתך.
והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים,
והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה,
שנשיכתן נשיכת שועל,
ועקיצתן עקיצת עקרב,
ולחישתן לחישת שרף,
וכל דבריהם כגחלי אש.

יא רבי יהושע אומר,

עין הרע,
ויצר הרע,
ושנאת הבריות, מוציאין את האדם מן העולם.

יב רבי יוסי אומר,

יהי ממון חברך חביב עליך כשליך.
והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך.
וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

יג רבי שמעון אומר,

הוי זהיר בקריאת שמע (ובתפלה).
וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע,
אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא,
שנאמר (יואל ב) כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה.
ואל תהי רשע בפני עצמך.

יד רבי אלעזר אומר,

הוי שקוד ללמוד תורה,
ודע מה שתשיב לאפיקורוס.
ודע לפני מי אתה עמל.
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך.

טו רבי טרפון אומר,

היום קצר והמלאכה מרבה,
והפועלים עצלים, והשכר הרבה,
ובעל הבית דוחק.

טז הוא היה אומר,

לא עליך המלאכה לגמור,
ולא אתה בן חורין לבטל ממנה.
אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה.
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך.
ודע, מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא:

פרק ג

א עקביא בן מהללאל אומר,

הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה.
דע, מאין באת,
ולאן אתה הולך,
ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון.
מאין באת?
מטפה סרוחה,

ולאן אתה הולך?
למקום עפר רמה ותולעה.
ולפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון?
לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ב רבי חנינא סגן הכהנים אומר,
הוי מתפלל בשלומה של מלכות,
שאלמלא מוראה, איש את רעהו חיים בלעו.

רבי חנינא בן תרדיון אומר,
שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה,
הרי זה מושב לצים,
שנאמר (תהלים א), ובמושב לצים לא ישב.
אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה,
שכינה שרויה ביניהם,
שנאמר (מלאכי ג), אז נדברו יראי יי איש אל רעהו
ויקשב יי וישמע
ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יי ולחשבי שמו.
אין לי אלא שנים,
מנין שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה,
שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר?
שנאמר (איכה ג), ישב בדם וידם כי נטל עליו.

ג רבי שמעון אומר,
שלשה שאכלו על שלחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה,
כאלו אכלו מזבחי מתים,
שנאמר (ישעיה כח), כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום.
אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד,
ואמרו עליו דברי תורה,
כאלו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא,
שנאמר (יחזקאל מא), וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'.

ד רבי חנינא בן חכינאי אומר,
הנעור בלילה,
והמהלך בדרך יחידי
והמפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו.

ה רבי נחוניא בן הקנה אומר,
כל המקבל עליו על תורה,
מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ.
וכל הפורק ממנו על תורה,
נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ.

ו רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר,
עשרה שיושבין ועוסקין בתורה,
שכינה שרויה ביניהם,
שנאמר (תהלים פב), אלהים נצב בעדנת אל.
ומנין אפלו חמשה?
שנאמר (עמוס ט), ואגדתו על ארץ יסדה.
ומנין אפלו שלשה?
שנאמר (תהלים פב), בקרב אלהים ישפט.
ומנין אפלו שנים?
שנאמר (מלאכי ג), אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וגו'.
ומנין אפלו אחד?
שנאמר (שמות כ), בכל המקום אשר אזכיר את שמי אליו וברכתיו.

ז רבי אלעזר איש ברתותא אומר,
תן לו משלו, שאתה ושלך שלו.

וכן בדוד הוא אומר (דברי הימים א כט)
כי ממך הכל ומידך נתנו לך.

רבי שמעון אומר,

המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר:
מה נאה אילן זה ומה נאה ניר זה,
מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו:

ח

רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר,
כל השוכח דבר אחד ממשנתו,
מעלה עליו הכתוב כאלו מתחייב בנפשו,
שנאמר (דברים ד), רק השמר לך ושמר נפשך מאד
פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך.
יכול אפלו תקפה עליו משנתו?
תלמוד לומר (שם) ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך,
הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו.

ט

רבי חנינא בן דוסא אומר,
כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו,
חכמתו מתקימת.
וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו,
אין חכמתו מתקימת.

הוא היה אומר,

כל שמעשיו מרבין מחכמתו,
חכמתו מתקימת.
וכל שחכמתו מרבה ממעשיו,
אין חכמתו מתקימת.

י

הוא היה אומר,

כל שרוח הבריות נוחה הימנו,
רוח המקום נוחה הימנו.
וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו,
אין רוח המקום נוחה הימנו.

רבי דוסא בן הרקינס אומר,

שנה של שחרית,
ויין של צהרים,
ושיחת הילדים,
וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ,
מוציאין את האדם מן העולם.

יא

רבי אלעזר המודעי אומר,

המחלל את הקדשים,
והמבזה את המועדות,
והמלבין פני חברו ברבים,
והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום,
והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה,
אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים,
אין לו חלק לעולם הבא.

יב

רבי שמעאל אומר,

הוי קל לראש,
ונוח לתשחרת,
והוי מקבל את כל האדם בשמחה.

יג

רבי עקיבא אומר,

שחוק וקלות ראש, מרגילין לערוה.

מסורת, ס'ג לתורה.
מעשרות, ס'ג לעשר.
נדרים, ס'ג לפרישות.
ס'ג לחכמה, שתיקה.

יד הוא ה'ה אומר,

חביב אדם שנברא בצלם.
חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם,
שנאמר (בראשית ט), כי בצלם אלהים עשה את האדם.

חביבין ישראל שנקראו בנים למקום.
חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום,
שנאמר (דברים יד), בנים אתם לה' אלהיכם.

חביבין ישראל, שנתן להם כלי חמדה.
חבה יתרה נודעת להם שנתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם,
שנאמר (משלי ד), כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזבו.

הכל צפוי,
והרשות נתונה,
ובטוב העולם נדון. והכל לפי רב המעשה.

טו

טז הוא ה'ה אומר,

הכל נתון בערבון,
ומצודה פרוסה על כל החיים.
החנות פתוחה,
והחננוני מקיף,
והפנקס פתוח,
והיד כותבת,
וכל הרוצה ללוות יבוא וילווה,
והגבאים מחזירים תדיר בכל יום,
ונפרעין מן האדם מדעתו ושל א מדעתו,
ויש להם על מה שייסמוכו,
והדין דין אמת,
והכל מתקן לסעודה.

יז רבי אלעזר בן עזריה אומר,

אם אין תורה, אין דרך ארץ.
אם אין דרך ארץ, אין תורה.
אם אין חכמה, אין יראה.
אם אין יראה, אין חכמה.
אם אין בינה, אין דעת.
אם אין דעת, אין בינה.
אם אין קמח, אין תורה.
אם אין תורה, אין קמח.

הוא ה'ה אומר,

כל שחכמתו מרבה ממעשיו,
למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין,
והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו,
שנאמר (ירמיה יז), והיה כערער בערבה ולא יראה פי יבוא טוב,
ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב.
אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו,
למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין,
שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו,
אין מזיזין אותו ממקומו,

שְׁנֵאָמֵר (שם), וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתוֹלַע מִמֶּנּוּ וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שְׂרָשָׁיו,
וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֵא חֶסֶם, וְהָיָה עָלָיו רֵעֵנוּ,
וּבְשָׁנָתוֹ בְּצִרְתּוֹ לֹא יִדָּאָג, וְלֹא יִמָּשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי.

יח רבי אליעזר בן חסמא אומר,
קנין ופתיחי נדה, הן הן גופי הלכות.
תקופות וגמטריאות, פרפראות לחכמה.

פרק ד
(א) בן זומא אומר,
איזהו חכם?
הלומד מכל אדם,
שְׁנֵאָמֵר (תהלים קיט), מִכָּל מְלַמְּדֵי הַשְּׂפִלְתִּי כִּי עֲדוּתֶיךָ שִׁיחָה לִּי.
איזהו גבור?
הכובש את יצרו,
שְׁנֵאָמֵר (משלי טז), טוֹב אֶרֶךְ אַפִּים מִגִּבּוֹר וּמִשָּׁל בְּרוּחַו מִלְכָּד עִיר.
איזהו עשיר?
השמח בחלקו,
שְׁנֵאָמֵר (תהלים קכח), יִגִּיעַ כְּפִיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרֶיךָ וְטוֹב לָךְ.
אשריך, בעולם הזה.
וטוב לך, לעולם הבא.
איזהו מכבד?
המכבד את הבריות,
שְׁנֵאָמֵר (שמואל א ב), כִּי מִכְבְּדֵי אֶכְבֵּד וּבִזֵּי יִקְלוּ.

(ב) בן עזאי אומר,
רץ למצוה קלה כבחמורה,
ויברח מן העברה.
שמצוה גוררת מצוה,
ועברה גוררת עברה.
ששכר מצוה - מצוה.
ושכר עברה - עברה.

(ג) הוא היה אומר,
אל תהי בז לכל אדם,
ואל תהי מפליג לכל דבר,
שאינו לך אדם שאין לו שעה.
ואינו לך דבר שאין לו מקום.

(ד) רבי לויטס איש יבנה אומר,
מאד מאד הוי שפל רוח,
שתקות אנוש רמה.

רבי יוחנן בן ברוקא אומר,
כל המחלל שם שמים בסתר,
נפרעין ממנו בגלוי.
אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם.

(ה) רבי ישמעאל (בנו) אומר,
הלומד תורה על מנת ללמד,
מספיקין בידו ללמוד וללמד.
והלומד על מנת לעשות,
מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

רבי צדוק אומר,
אל תעשם עטרה להתגדל בהם,
ולא קרדם לחפור בהם.
וכן היה הלל אומר,
ודאשתמש בתגא, חלף.
הא למדת,
כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חזיו מן העולם.

(ו) רבי יוסי אומר,
כל המכבד את התורה,
גופו מכבד על הבריות.
וכל המחלל את התורה,
גופו מחלל על הבריות.

(ז) רבי ישמעאל בנו אומר,
החושך עצמו מן הדין,
פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא.
והגס לבו בהוראה,
שוטה רשע וגס רוח.

(ח) הוא היה אומר,
אל תהי דן יחידי,
שאין דן יחידי אלא אחד.
ואל תאמר קבלו דעתי,
שהן רשאים ולא אתה.

(ט) רבי יונתן אומר,
כל המקיים את התורה מעני,
סופו לקימה מעשר.
וכל המבטל את התורה מעשר,
סופו לבטלה מעני.

(י) רבי מאיר אומר,
הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה.
והוי שפל רוח בפני כל אדם.
ואם בטלת מן התורה,
יש לך בטלים הרבה כנגדך.

ואם עמלת בתורה,
יש לך שכל הרבה לתן לך.
(יא) רבי אליעזר בן יעקב אומר,
העושה מצנה אחת,
קונה לו פרקליט אחד.

והעובר עברה אחת,
קונה לו קטיגור אחד.
תשובה ומעשים טובים,
כתריס בפני הפרענות.

רבי יוחנן הסנדלר אומר,
כל כניסיה שהיא לשם שמים,
סופה להתקיים.
ושאינה לשם שמים,
אין סופה להתקיים.

(יב) רבי אלעזר בן שמוע אומר,
יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך,
וכבוד חברך כמורא רבך,
ומורא רבך כמורא שמים

(יג) רבי יהודה אומר,
הוי זהיר בתלמוד,
ששגגת תלמוד עולה זדון.

רבי שמעון אומר,
שלשה כתרים הם,
כתר תורה
וכתר כהונה
וכתר מלכות,
וכתר שם טוב עולה על גביהן.

(יד) רבי נהוראי אומר,
הוי גולה למקום תורה
ואל תאמר שהיא תבוא אחרך,
שחברך יקימוה בידך.

וְאֵל בִּינְתָךְ אֵל תִּשְׁעוּ.

(טו) רבי ינאי אומר,
אין בידינו לא משלוח הרשעים
ואף לא מיסורי הצדיקים.

רבי מתיא בן חרש אומר,
הוי מקדים בשלום כל אדם.
והוי זנב לאריות,
ואל תהי ראש לשועלים.

(טז) רבי יעקב אומר,
העולם הזה
דומה לפרוזדור בפני העולם הבא.
התקן עצמך בפרוזדור,
כדי שתכנס לטרקלין.

(יז) הוא היה אומר,
לפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה,
מכל חיי העולם הבא.
ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא,
מכל חיי העולם הזה.

(יח) רבי שמעון בן אלעזר אומר,
אל תרצה את חברך בשעת כעסו,
ואל תנחמנו בשעה שמתו מטל לפניו,
ואל תשאל לו בשעת נדרו,
ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו.

(יט) שמואל הקטן אומר,
(משלי כד) בנפל אויביך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך,
פן יראה יי רע בעיניו והשיב מעליו אפו.
(כ) אלישע בן אבויה אומר,
הלומד ילד למה הוא דומה?
לדיו כתובה על גר חדש.
והלומד זקן למה הוא דומה?
לדיו כתובה על גר מחוק.

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר,
הלומד מן הקטנים למה הוא דומה?
לאוכל ענבים קהות ושותה יין מגתו.
והלומד מן הזקנים למה הוא דומה?
לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן.

רבי אומר,
אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו.
יש קנקן חדש מלא ישן,
וישן שאפלו חדש אין בו.

(כא) רבי אלעזר הקפר אומר,
הקנאה
והתאווה
והכבוד

מוציאין את האדם מן העולם.
(כב) הוא היה אומר,
הילודים למות,
והמתים להחיות,
והחיים לדון.
לידע להודיע ולהודע
שהוא אל,
הוא היוצר,
הוא הבורא,
הוא המבין,

הוא הדין,
הוא עד,
הוא בעל דין,
והוא עתיד לדון.
ברוך הוא,
שאין לפניו לא עולה
ולא שכחה
ולא משוא פנים
ולא מקח שוחד, שהכל שלו.
ודע שהכל לפי החשבון.
ואל יבטיחך יצרן שהשואל בית מנוס לך,
שעל כרחך אתה נוצר,
ועל כרחך אתה נולד,
ועל כרחך אתה חי,
ועל כרחך אתה מת,
ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון
לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.